Ч. 86 (11.054). Львів, вівторок 19. квітня 1927. Pocztowa opłata opłacona ryczałtem. Рік XLV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143,322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Жидівська кольонізація в УСРР.

Львів, 17. квітня 1927.

I.

Голова уряду УСРР Чубар присвятив немало уваги в своому експозе на X. зїзді рад України справі жидівської кольонізації. А зачепив він її не при обговорюванні актуальних господарських і земельних питань, але в чисто політичній частині своєї промови, при обговорюванні національної політики комуністів. І тим самим підкреслив велику політичну вагу жидівської кольонізації і для жидів і для українців. Чубар ствердив недвозначно, що в звязку з жидівською кольонізацією росте на Україні антисемітизм.

„Треба і надалі продовжувати нашу роботу в справі обєднання трудящих ріжних національностей. Зокрема на Україні слід звернути особливу увагу на збільшення пояснювальної роботи щодо боротьби з антисемітизмом".

Це авторитетне ствердження Чубаря не лишає нам ніяких сумнівів щодо факту зростаючого на Україні антисемітизму. Видно, що дуже він там поширюється, коли його треба викорінювати обережно аж при допомозі „пояснювальної роботи", а не так, як це звичайно робили і роблять комуністи з усякими іншими немилими явищами життєвої дійсности. Контрреволюцію та „бандитизм" політичної породи там звикли ліквідувати коротко і енергійно. А хоч антисемітизм і посвоячений почасти з контрреволюцією, а почасти з політичним „бандитизмом" (такої термінольогії вживають комуністи!), то з ним у короткій дорозі розправлятись, видно, непосильно.

Самозрозуміло, що уложення українсько-жидівських відносин на Великій Україні мусить дуже інтересувати кожного свідомого українця, кожного, кому дорога будуччина його батьківщини, кому доступна думка про світлі перспективи її розвитку. Не зможеж вона належно розвиватися, не зможе внутрішньо сконсолідуватися, коли між заселюючими її територію національною більшістю і національними меншостями не буде гармонії та згоди, коли Україна не зможе стати такоюж батьківщиною для жида, молдаванина чи грека як для українця. Нинішні правителі України твердять, що вони єдині найправильніше та найдоцільніше розвязали національну проблему, в тому числі і жидівську. В чімже діло? Чомуж росте на Україні антисемітизм?

З тої простої причини, що національні справи для комуністів є справами другорядними. Якщо вони всеж таки не були в силі викинути їх поза скобки своїх політичних експериментів, то тому, що того зробити не могли, бо національними проблємами наказувала й наказує їм займатися тверда дійсність. Для комуністів самоціллю є створення понадаціонального, чи краще інтернаціонального типу людини і громадянина, якщо взагалі про громадянина в нашому розумінні може в них бути мова. Стадність — ось ідеал що їм присвічує. В ній має згубитися не тільки індивідуальність громадянина і людини, але й індивідуальність нації. Весь світ на один манір перетворити, кожну людину в складову частинку великанської машини повернути — ось змагання, ось мета найбільших утопістів, яких знала історія. Та це ідеал, але по дорозі до того ідеалу требаж нищити всі індивідуальні навики, всі індивідуальні признаки не тільки одиниць, але й народів. Та є народи, які ще індивідуально не наживлися, які ще не мали змоги виявити своїх сил, словом, які не в силі були вижитися зі своєї індивідуально творчої енергії в історії. І вони того хочуть, того стихійно прагнуть і до того густочасто підсвідомо змагають. Такі вже закони суспільного життя! Ці змагання та аспірації поодиноких народів є найважчою і дотепер непоборимою перешкодою в реалізації комуністичного, чи соціялістичного ідеалу. В переходовий момент нищення одиничного індивідуалізму комуністичні експериментатори взялися і за нищення колєктивного, національного індивідуалізму та рішили використати деякі признаки національної окремішности, особливо мову, саме для ліквідації національних почувань. І тому то вони самі кажуть, що всяку національну стихію мусять до тої міри опанувати („осідлати"), щоби вона не тільки стала для них нешкідливою, але навпаки, щоби вона стала їм послушною, щоби пішла туди, куди вони її попровадять. Іншими словами, вони хочуть стихію заломити такими засобами, які позірно насичують головну спрагу, істотну потребу тієї стихії. Звідси то й беруться ті „самостійні" республики та „автономні" области, що мають свої нібито й окремі конституції та уряди, але виключно комуністичні, беззастережно підчинені одному партійно-державному центрові. Воно й не може бути інакше там, де невеличкий гурток фанатиків хоче переформувати свою ідею, дарма, що утопійну, дарма, що протиприродну.

Молода українська нація, нація непережита, нація, якої історична роля ще перед нею, асимілювала, — ми ужиємо несимпатичного терміну і скажемо — травила в собі національно все те, що попадало в її велику етнографічну масу, розляту на широких чорноземах. Не могла вона засимілювати лише немногих оаз в виді міст, що жили окремим відрубним життям, життям для української маси чужим і були остоєю та підпорою панування чужинців. Українське село та зросійщене місто це були два протилежні світи на Україні і донині вони в своїй перевазі такими остали. Та чуже місто не мало впливу на природний хід життя українських сільських мас. Вони, що на наших очах перетворювалися і перетворюються в українську націю, вони, що несвідомо виявляли велику експанзію на схід, вони, що кольонізували та брали в посідання чим раз то ширші території, перебувши еволюцію від етнографічної неоформленої байдужої маси до самосвідомого чинника, протиставили себе всьому тому, що стояло на перешкоді наладнанню таких відносин на власній землі, які нічим не припинювалиб і не перешкаджалиб виявам їх питомих побажань, питомих навиків, питомих суспільних і національних стремлінь. До всього чужого відчули стихійну відразу. Особливо відчули її там, де лежала, з чим була звязана їх екзистенція, відчули її при власному варстаті праці, при землі.

І хоч місто і хоч численні незасимільовані чужинці, зорієнтувавшися в положенні, почали самі приноровлюватися до українських мас, почали ширити навіть кличі серед своїх кругів про єдиноспасаємий для них поворот на лоно українського народу, то всеж ті маси їм не довіряли, і далі бачили в них чужинців. Тим більше відчували вони це в відношенні до жидів, що всюди жили ізольованим, окремішним життям виключно по містах. нараз за більшовицького правління вони, ці від непамятних часів міські мешканці жиди, чужі українському селянинові всім: і психікою і вірою і життям і расою, почали заселювати вільні землі на Україні, землі, які міг добре і які виключно повинен був посісти та обробляти український малоземельний, чи безземельний селянин. Не могло це поміститися в голові українського рільника, не могло це погоджуватися з його дотеперішнім способом думання і суспільними поняттями тим більше, коли бачив, що жидкольоніст користується великими субсидіями, дарма що не всі вони державні, а є там і заграничні, але в понятті селянина всі вони державні бо все в комуністів тепер державне. Заглянувши до якогонебудь уряду і стрінувши там знов жида на тому чи на тамтому відповідальному становищі, український селянин вязав одно з другим, кольонізацію з тими урядниками. Отже жиди правлять Україною, жиди й землю між себе ділять. Ось і джерело антисемітизму. А того джерела більшовики ніяк не загатять, ніяк його не скасують, хіба що припинять або зліквідують кольонізацію. Та чи це для них тепер можливе? Покищо ні! Отже не все вдається „осідлати" стихію. В даному випадку вони свідомі того і беруться поборювати антисемітизм при допомозі „пояснювальної" кампанії.

Консолідація території.

Національні відносини в Галичині*).

II.

„Консолідаційний" процес попередила систематична денаціоналізаційна підготовка, яка й далі розвивається. Польська влада під кермою „організацій народових" горі дном перевернула висліди тзв. шкільного плєбісциту, певна своєї безконтрольности. У висліді цеї цинічної гри на Поділлі зовсім зліквідовано українське шкільництво. Як це роблено, які головокружні махінації робили повітові шкільні інспектори, про це богато моглиб сказати акти львівської кураторії. Та фактом є, що у висліді все шкільництво на Поділлі спольонізовано без апеляції. І сьогодні школа є засобом нівеляційно-денаціоналізаційної політики. Поруч з тим на широку скалю поведено будову й розбудову косцюлків, польських людових домів, „кулек рольнічих" засобами державними і приватними. Все це мають бути бастіони, як колись шляхетські замки, для панування над українською територією, далі для її перемішання польським елементом, а вкінці консолідації польської *етнографічної* території на українських землях.

Без сумніву, що створення польської твердині в самому осередку західно-українських земель загрожує поважно, навіть катастрофально, суцільности української етнічної території і її будучности, поминаючи вже повну павперизацію українського народу, спричинену вирванням найурожайнішої землі, яка творить одинокою основу нашої екзистенції.

Тому крайня пора і нам подумати про консолідацію території, про оборону Поділля, головного живчика, серця західно-українських земель.

Говорити у нас про консолідацію території — це значить братися за невдячну тему, наразитися на невдоволення, на закиди, а може й на підозріння. Бо в таких справах ми все кермуємося поверховним *сентиментом*, а не холодним розумом. Нпр. ми дуже беремо собі до серця долю двох-трьох греко-католицьких сіл під Тарновом, яких мешканці називають себе „русінами", хоч ані слова не вміють по українськи. Але доля Поділля нам байдужна. Наша популярна преса звичайно дуже радо містить дописи з українсько-польського етнографічного погранича, цікавиться тамошніми подіями, радіє найдрібнішим проявом національної свідомости, але дописи зі суто української території відкладає *ad calendas graecas*. Той настроєвий сентимент, що наробив нам уже так багато шкоди, і тут погрожує нам крайно сумними наслідками. На українсько-польськім пограничі немає ніякої міжпартійної грізні, але в Тернополі ведуться затяжні і крайно драстичні бої за одну чи другу народню установу і то між двома українськими національними партіями. Очевидно, цю боротьбу ще підсичують інтернаціоналістичні елементи, а з неї користають ті, що вже довели до відсоткової „рівноваги" українського і польського елементу на Поділлі і збираються розводити там польську етнографічну територію. Між радикалами і нац.-демократами ведеться завзятий бій, будинки українських

*) Просимо шан. читачів у вчорашній статті під тим самим написом поправити два слова. А саме на стор. 2-ій в шпальті 1-шій, рядок 27-ий з долини замісць „відбулася" має бути „*відбилася*", а в шпальті 2-ій, рядок 28-ий з долини замісць „оселі" має бути „*осяги*". — Ред.

установ у Тернополі ще й досі в польській окупації. Між радикалами і нац.-демократами відбуваються стратегічні наступи і відступи, але по цілому Поділлі гуляє Вітос і Бриль, організуючи наших латинників уже в польську партію і протиставляючи їх українській селянській масі. На Поділлі на протязі останнього 20-ліття багато сіл, що мали по кілька душ латинників і „поляків", сьогодні мають їх уже половину, а подекуди навіть більшість. А ми, не зважаючи на це все, у якомусь сліпому завзятті ведемо гомеричні бої між собою.

Чи в таких умовах не мусить нам усуватися ґрунт з під ніг? Чи наші противники не мають наскрізь оправданих надій думати про створення з Поділля польської етнографічної території?

Від довшого часу лунають у нас кличі про проломання „сокальського кордону", про консолідацію Галичини і Волині. Польські чинники і польська влада ставлять цьому природному процесові непоборні перепони. Та кінець-кінців консолідація галицько-волинської території таки поступає вперед, хоч і черепашим кроком. Не зважаючи на всі погрози з польського боку, Волинь горнеться до свого природного національного центра, яким є Львів. Зате тут, під боком Львова виростає польська „етнографічна" область на пролайному Поділлі. А нам байдуже, хоч здійснення цього польського пляну є важким ударом в саме серце західно-українських земель.

Очевидно, мусимо вийти з дотеперішньої резерви і байдужности у відношенні до Поділля і можливо найбільшу увагу звернути на цей врожайний острів західно-українських земель. Передумовою нашої оборонної акції мусить бути припинення всякої партійної, котерійної чи особистої боротьби на тому терені. Це *conditio sine qua non* наших успіхів. А і взагалі наше громадянство повинно змагати до того, щоби в першу чергу присвятити увагу **безспірно** українській території під Польщею. Всі свої розпорядимі сили слід згуртувати на суцільній галицько-волинській території з продовженням частини Полісся. Західне, українсько-польське погранича мусить відійти на задній плян, мусить бути трактоване як наша побічна область. Розуміється, що українське населення того погранича має теж право до опіки і дбайливости з боку українського громадянства, але лише остільки, оскільки це не підриває нашої сили на суцільній українській території. Бо колиб ми навіть звернули якнайбільшу увагу на наші західні окраїни, а занедбали оборонну акцію на безспірно українській території, то з повстанням польської „етнографічної" области на Поділлі всі наші зусилля і так пішли би намарне.

Тому консолідація нашої безспірної території під Польщею — це основне наше завдання, це обовязок всіх громадянських чинників, це основний постулят нашої дійсности. Першим ступнем цієї консолідації є **оборона** Поділля перед намаганнями противника, перед польським заливом. Це така преважна справа, що до неї слід би покликати весь наш загал не лише під Польщею, але й поза її межами.

Як ми вже згадували, оборонна акція тільки тоді може вдатися, якщо на цій території виелімінуємо пристрасну партійну боротьбу, якщо переведемо консолідацію наших громадських чинників і заставимо їх до згідної плянової роботи над привернениям українського характеру Поділля. Опісля слід нам звернути увагу на наших латинників, що становлять *gros* „польського" населення на Поділлі. Спроби освідомлення латинників, що велися давніше, тепер занехано. Треба цю акцію відновити і в тому напрямку приступити до видавання спеціяльного українського органу латинкою. Вкінці може доцільним було би створити окремий „Комітет оборони Поділля", який розслідив би відносини, розробив подрібний плян і повів на Поділлі по наміченій лінії політику шкільну, освітню, церковну, економічну і т. і.

Віримо, що наш голос не буде голосом вопіющого в пустині, що наше громадянство не буде байдужне на цю велику небезпеку. Але треба спішитися, щоби не було запізно.

Ф. Федорців.

Власними силами.

(На маргінесі друкованого звіту зі збірок на коляду для „Рідної Школи" в 1927 р.)

(Докінчення.)

Коли брати на увагу сільські громади, то цього року на загал у них далеко вищі ставки ніж минулого року. Рекорд між сільськими громадами зробило Синевідсько Вижне, що дало 523 зол., а відтак Жабє 337·90 та підльвівські громади: Левандівка 531·51, Клепарів 560; 7 громад дали поверх 200 зол. (м. р. 3), а то: Іванків (Борщів) 266·89, Тустановичі (Дрогобич) 250, Торське (Заліщики) 200 Добромірка (Збараж) 225·05. Русів (Снятин) 200. Біле (Чортків) 209·85, Могильниця (Теребовля) ·00. Поверх 100 зол. зложило загалом у 23 повітах 37 громад (м. р. 30), а з них найбільше Красноїля (Косів) 197·0 і Звиняч Чортків) 191·75.

Заточенці зложили майже на рівні з мин. роком — 480·69, а північно західні землі далеко більше, бо 676·89. Та на сором треба ще згадати, що найшлися галицькі міста, які живуть навіть нині немов у духовому летаргу. Тільки для повноти статистики згадаємо, що нічого не зложили: Березів, Горлиці, Ліско, але **нічого** не зложили також: **Бучач** (тоді як передміська громада Нагорянка зложила 136·50, а сільська громада того повіту, Переволока 104), **Жовква**, **Рудки** (тоді, як Комарно в тому самому повіті зложило 150), **Тлусте** **і Золотий Потік**.

Колиб так було місце зробити всесторонні порівнання, то вийшов би дуже цікавий мозаїковий образ. Все-ж таки вже й ці цифри дають доволі ясне поняття про зріст популярности „Рідної Школи". При тім не слід забувати, що де було кому зорганізувати і допильнувати збірки, там був і успіх. На свойому місці може всякий богато зробити. Управа нар. школи в Копичинцях пересилає 102·02, дівоча школа ім. Шевченка у Львові 321·96, дівоча школа ім. Грінченка у Львові 78·68, з Більцарової (грибівський пов.) пересилає учит. Мих. Гуцуляк за шкільних дітей 15 зол., IV. кляса нар. школи в Тенетниках посилає 75 сот., в Сороках до зібраних 33 зол. додає церковна скарбона 27 зол., щоб була повна 50-ка, у Грибовичах (Львів), в Білобожниці (Чортків) ходила молодь з виставою „Вертепу", щоб придбати більшу збірку. На цей рік розмірно не богато було надужить з боку влади, бо — о скільки нам відомо — були такі лише в Сокальщині і Чарторії (Бібрка). В обох випадках інтервеніювала Головна Управа „Р. Ш." і перепони усунено.

Очевидно, що велике і виховуюче значіння має факт, як інтелігенція служить добрим прикладом. Як в Устриках Долішних пішов зі своїм хором д-р Пеленський, то не диво, що давали датки і москвофіли. У Ходорові, де ходив колядувати д-р Троян зі своїми братами, був не тільки моральний, але й, як уже зазначено, дуже поважний матеріяльний успіх. Натомість, як деправуюче мусить ділати таке явище як у Вороні, де селяни складають по 1 зол., а інтелігент дає 50 сотиків. А вже й не говорити про такі випадки, де з лістою „Рідної Школи" йдуть на фісгармонію колядувати, де сільський інтелігент передержує місяцями лісти, нікому про них не каже, а інтерпельований з повіту заявляє, що „такими дурницями не займається"; де говорить парох (москвофіл), що „Рідна Школа" виховує „гайдамаків"(?)... „галюк" чи „викидайте всяких жебраків (про колядників на „Р. Ш."), бо в них сидить чорт". На щастя таке крякання не богато шкодить, над покидьками всяких станів перейде громадянство до порядку.

Повна зібрана квота, яку передано на „Рідну Школу", виносить 75.277·54 зол. і 59 дол., 2 шіл. та 0·20 іт. лірів, то є о 5.062·46 зол. і 43 дол. більше, як торік (7 проц.). Але, на жаль, до Централі прийшло з того тільки 44.693·36 зол., 57 дол., 2 шіл. і 0·20 іт. лір., отже тільки 4.197 зол. і 56 дол. більше, як мин. року.

Відношення найширших верств громадянства до якоїсь установи свідчить про її доцільність. Діяльність, обсяг, розвиток і зріст установи є найкращим агітаційним засобом на її користь. Ці чинники найбільше промовляють за установою. Голословна реклама могла б ділати тільки на короткий момент, тільки на певні одиниці; на довший простір часу, постійно — може ділати тільки вироблена свідомість про вагу і значіння даної установи, а щонайменше в тих які нераз з самопосвятою підіймаються організувати матеріяльну підмогу для неї.

Тому пізнавши всі похибки й недомагання, нехай кожний з нас посвятить дрібку чогось для тої установи, що має піддержати в народі великого духа, що має дбати про збереження нашої національної гідности, того завдатку на Велик…

О. д-р ЙОСИФ СЛІПИЙ.

Самота.

I.

Яке це холодне слово для сучасної людини! На саму згадку самоти віє холодом, дрож проймає тіло, настрій стає понурим а память пригадує нудьгу і скуку. Самота — рівнозначна з тим, щоби покинути принадний світ і товариство, понехати забави і легкі балачки. І чого то світ не зробив, щоби втягнути кожного, навіть проти його волі і бажання, у вир веселого життя і серед гомону та радости забавити його до схочу та при звуках музики випити вщерть налиту чарку веселости до дна. Розбуджена жажда вдовілля виманює людину з дому, ба навіть з її власного нутра... Вона боїться, що здана сама на себе не знатиме, що зі собою почати, що знидіє і змарнує себе. І справді дивний цей жах перед самотою в модерної людини, далеко більший як у минулих століттях.

А чейже самота не така страшна, як видається. Скільки разів приходиться почути, що чиїсь найкращі хвилі були проведені на самоті. Навіть пустиня, уособлення самоти, хоч як, на перший погляд, безлюдна і непривітна, то й вона повна зримани і краси. Американський поет *Bayard Taylor* каже, що на нубійській пустині він багато разів відбігав далеко від каравани, щоби бути самим. „І я знайшов — пише він — невимовну принаду в маєстатичній самоті на пустині. Я бачив часто схід сонця, коли на широкім горизонті не видно було ніякого живого єства. Воно піднімалося немов Бог в повній пошани величі. Нагла зміна краски — скоро воно показалося — тепла золота барва, яку прибирав пісок і пурпурові та фіолетні контури далеких багряних гір — то було раннє диво, на яке я ніколи не глядів без зворушення. Ті багаті краски робили пустиню такою чудовою, що вона була за величава, щоби бути пустинею, а красвид зовсім не пригноблював, але одушевляв і підбадьорував мене. Я ніколи не почував себе таким фізично здоровим і сильним як тоді і я хотів з ранку до вечера ізза превеликого щастя кричати. Пустинний воздух, то елексір життя, солодкий і чистий і відсвіжуючий, як той, що його колись вдихав чоловік в зарані сотворення. Незіпсутий елемент атмосфери, бо нема там випарів вохкої землі і ростин, нема диму і пари, що підносяться з домів, щоби його занечистити. Той воздух, ще більше як тишина і самітність, є тайною любови до пустині. Це гарний доказ дбайливости Провидіння, що не лишає і пустого місця на землі без величі. Де нема милих принад природи, де нема зелені, джерела для спрагнених уст, де нема тіни скали, щоби заслонити подорожнього від полудневої спеки, то там на пустарі повіяв Бог найсолодшим і найлагіднішим подувом, що скріплює тіло, дає ясність для ока, і веселу погідність для духа". І як пустиня так і самота має свої додатні сторони, а навіть стається конечністю для думаючої людини.

Наймудріші книги, найзнаменитші бесіди, найкращі твори геніяльних мистців і письменників, найглибші пляни повстали на самоті.

»Den Sieg gewann da tapfere Heer
[gemeinsam
»Den Schlachtenplan entwarf der Feldherr
[einsam«,

каже влучно *A. Grün*. Без внутрішнього скуплення і напруженого думання не повстав ще ніякий визначний твір. Науковий дослід і духова праця можливі лише в затишу і спокою. Школа геніїв—то самота. Тому вже і старі греки мали велике зрозуміння для неї і найкращі їх одиниці залюбки шукали в ній притулку. Питагор жив якийсь час у печері, Талес волів затишє як двірське товариство, Плятон перебував в гаях Академос і 20 літ учився там в нього Аристотель.

Християнська релігія найкраще оцінила вагу самоти для життя людини. Перед кожним важнішим ділом поручає її для спокійної застанови і як зразок подає приклади до наслідування зі своєї і жидівської історії. Мойсей і Ілія пробули 40 днів і ночей на самітній горі і такий самий час провів Христос на молитві і роздумуванні в відлюдній і дикій пустині Карантанія, лишаючи за собою цвітисту пахучу околицю Єрихону. 40-дневний піст це традиційна пригадка опановування себе і застанови. В історії церкви бачимо, що за прикладом Христа всі визначні уми, які мали сповнити важніші завдання, клали на самоті основи під свою діяльність. Св. Павло приготовлювався по наверненні на уединенні на велике післанництво. Атанасій Вел. втік перед переслідуваннями аріян до св. Антонія на пустиню і там далеко від світового гамору і великоміського клекоту навчився належно оцінювати світ і сталити волю, щоби станути в обороні науки Льогоса. Там на самоті на безводній і сухій пустині трискали для нього джерела надземської сили і мудрости. Василій Вел. хоч здобув велике знання і штуку краснорічивости в Атенах, то пішов ще на „вищі студії" в пустиню і там щойно зрозумів суть євангелія і приготовився до основання монастирів та став батьком християнського монашества. Тими слідами пішли і Хризостом і Августин і многі інші. Як вислід зрозуміння застанови на самоті є загально нині приняті **духовні вправи**, в яких людина, хоч не в пустині, перервавши добровільно звязки з окруженням, задумується над питанням: „Чому і пощо?"

Яацію. А роботи ще богато. Міста все ще не наші, Лемківщина майже не рушена, на північно-західних землях не можна було створити ані одного виховного заведення; крім невеликої підмоги гімназії в Кремянці та нар. школі в Берестї там не зроблено нічого.

Тому при находячій другій річній збірці на „писанку" для „Рідної Школи" вирівнаймо наші занедбання, щоб вона випала не тільки гідно щодо числа жертводавців, але й щодо висоти зібраної суми. А коли льояльно і здисципліновано передамо всю збірку Централі, то не допустимо в „Рідній Школі" до недобору, який їй при найдалійдучих ощадностях загрожує у висоті 51.000 зол. Кожний нехай зробить своє.

Р. Ш.

Ще про збірку писанок і вишивок.

Вже втретє з надходячими святами Великодня звертаюся прилюдно до цілого громадянства із зазивом до збірки писанок і вишивок. І втретє вже потішаюсь надією на більший успіх, ніж вислід за два останні роки.

Плян моєї праці подав я точно в попередніх моїх статтях; все таки для необізнаних із нею повторю його коротко ще й цим разом. А саме з уваги на непригожі обставини, які ділають у нинішній добі дуже шкідливо на розвиток виробів домашнього промислу взагалі, а декоративних форм зокрема, задумав я зібрати всі давні й новітні питомі зразки предметів українського народнього мистецтва з метою заналізувати їх орнаментальні мотиви та відтворити й опублікувати у виді гарно виданих альбомів, а врешті зложити в одному з наших музеїв. Повторюю, що я не маю наміру обмежувати своєї роботи до звичайного колекціонерства, навпаки — збірка ця має бути лише засобом до осягнення справжньої мети, а саме до строгого розгляду поодиноких взорів і репродукції їх у можливо найкращій формі.

Справа ця не є нова. Підносили її вже раньше декотрі етнографи й наукові установи, але ефект цілої акції бував звичайно малий і — як сама акція — нетревалий. Цьогож роду діло слід вести систематично і вперто, не зражуючись неповодженням ані байдужістю ширших кругів. Добре, що хоча одиниці розуміють вагу цього діла і співділають у роботі, а це вже богато значить.

Чи справа отся є дійсно така актуальна тепер? Більше, як колинебудь давнше. Бо з одної сторони наше селянство закидає старші типи прикрас ізза економічних умовин, а з другогож боку фатальні впливи псевдокультури міст, ріжні „моди" нищать це, чого злидні доконати не в силі. Все види́е, не даймо отже пропадати тому, що збереглося досі. Ми не сміємо забувати, скільки то прегарних річей уже давно перевелося і пропало для науки й мистецтва. Тому крайня пора рятувати все істнуюче, поки не буде — за пізно.

Праця моя, якої основи подав я, ідеєю своєю говорить сама за себе. Обіймає вона цілу студію народньої орнаментики в її найкращих зразках на всій українській території. Належать тут усякі предмети артистичного промислу, починаючи від писанок і вишивок, а кінчаючи на кераміці й килимах. А що найхарактеристичнішими мотивами відзначується орнамент вишивок та писанок, залежить мені перш за все на них. Щодо інших річей, то вистарчить уповні вістка, де і які цінніші зразки приватних колекцій находяться; тоді на основі бодай загального опису їх я увійду в порозуміння з власниками. Досвід останніх двох років переконав мене, наскільки то тяжко вести самому денебудь збірку, особливо серед недовірчивого й нетямучого населення, без поручення місцевого священика або учителя. Зрештою — годі бути всюди особисто! Тимто вже втретє звертаюся з проханням до всього громадянства збирати потрібний для мене матеріял, зокрема писанки і вишивки, як також подавати мені інформації в справі виконування поодиноких предметів. Кожний, хто зволить допомогти мені в цьому в міру своїх сил і обставин, хай напише під адресою: Дамян Горняткевич, артист-маляр, Станиславів, вул. Монюшка ч. 5., а тоді одержить точні вказівки і квестіонар щодо ведення збірки.

Особливо горячо прошу заняться цим Вп. п. професорів дівочих і мужеських середніх шкіл. Я думаю, що це не є непереборно заохотити шкільну молодь, а спеціяльно семинаристки, щоб заціказились цією акцією і призбирали по своїх селах трохи писанок. Тим легше їм буде відгаптувати чи відмалювати навіть місцеві вишивки, нотуючи одночасно їхні назви. А що в переважній части українських земель заховалися прекрасні легенди й перекази у звязку з кращенням великодних яєць, дальше інтересні звичаї й обряди з призначенням писанок, тож тим цікавіше було би при цьому позаписувати отсі вірування. Таким чином вийде з того подвійний хосен.

З черги ще кілька загальних уваг щодо самої збірки. При посилці писанок годиться завивати кожну зокрема в мягкий папір, на ньому пишеться назву її, після чого треба уложити верствами одну побіч другої в деревляній скриночці, вистеленій добре сіном або січкою. Вишивки найкраще відшивати на довгому платку сірого полотна з тим, що коли вишивка складається з кількох однакових піль, приміром з квадратів, тоді вистане взір бити 1 і пів цього квадрату, але так, щоби цей фрагмент давав рівночасно поняття про цілість взору.

Всякі видатки, звязані з виготовленням і висилкою предметів, поверну радо на бажання. А написка співробітників та інформаторів моїх поміщу з правдивою вдячністю в своїй книзі.

На закінчення дякую щиро всім ласкавим жертводавцям за збірку в мин. році. Зокрема висказую подяку Вп. п. Климентині Лисинецькій в Космачі за третю вже посилку місцевих писанок, відтак Вп. п. Антонові Ґайовському за колекцію писанок із Сапогова та Вп. дир. Жукові за збірку писанок із Павлової. Дальше дякую якнайщиріше Вп. проф. Мойсаковій у Стрию за заохоту своїх учениць до збирання потрібного мені матеріялу, як також Вп. дир. М. Ковальчукові за таку саму акцію в станиславівському семинарі. Врешті складаю подяку Вп. п. радн. Льву Чачковському за прекрасну колекцію вишивок із Дори, що не було подане як слід наслідком друкарської помилки в торічному комунікаті.

Дамян М. Горняткевич.

НОВИНКИ.

— Два ювилеї. З фейлетону В. Немирича, поміщеного в попередньому числі „Діла", довідалося наше громадянство про 70-ліття уродин високозаслуженого українського культурного діяча і мецената, гр. Михайла Тишкевича, що припадає на день 20-го 1927 р. ц. м. Визначний український громадянин живе тепер опущений і в скрутному матеріяльному положенні в Гнєзні. Одинокою нашою нагородою за працю цілого його життя в користь нашої Батьківщини було би в ниніших наших умовинах масове привитання Ювилята в день його уродин. Не сумніваємося, що українське громадянство, а перш за все наші наукові й культурно-освітні установи засиплять видатного нашого діяча привітами і побажаннями, які стануть певно розрадою і розвагою в дальших роках його трудолюбивого життя. Для всіх інтересованих подаємо теперішню адресу: *Hr. M. Tyszkiewicz, Gniezno, ul. Wrzesińska 15.* — Одночасно, майже бо 24. ц. м., святкуватиме на чужині 60-ліття своїх уродин наш учений і громадський та політичний діяч, проф. Олександер Колесса. З цієї нагоди і в звязку з тим, що недавно минуло сорок літ літературної діяльности його, „Українське Історично-фільольогічне Товариство в Празі" для вшанування Ювилята впорядкує 3. травня ц. р. урочисте прилюдне засідання з присвяченими проф. Ол. Колессі рефератами: проф. В. Біднова й Л. Білецького. Перший читає: „Життя та діяльність проф. Ол. Колесси", другий: „Літературно-наукова діяльність д-ра Ол. Колесси". Впорядчики свята сподіваються, що українське громадянство Галичини, на очах якого проходила ріжноманітна праця Ювилята, згадає теж свого земляка. За інформаціями в справі цього ювилею треба звертатися до Секретаріяту Товариства по такій адресі: Československo, Praha, II., Štěpánská 49/II., „Ukrainský historicko-filologický spolek".

— Примхи природи. Цього року каже нам природа довго чекати на весну. На мить моргнула двома весняними днями і вчить нас терпцю. Недалеко від нас, у Румунії, дня 13-го ц. м., мов на глум, на саму тринацятку! — розлилась по всьому краю літня спека; в сонці доходило до 45 степ., в тіни до 30. Зате по світі гуляють бурії, як і перше. Напр. у Тексасі один з них убив тільки 126 осіб. Та справжню несподіванку принесла буря, прогремівши над Ютляндією. Серед громів та блискавок упала в одну хату огниста куля в колірах веселки. Коли дівчина в кімнаті торкнулася цієї кулі — куля експльодувала з великим гуком. Не була це галюцинація, бо в іншій хаті, в одного робітника, повторилось те саме явище. Вчені пояснюють це так, що такі блискавкові кулі появились у Данії вперше 30 літ тому. Люде з непосудами можуть вірити, що хмари звертають нам кулі, висланї у воздух підчас війни.

— Нові вломи у Львові. Львівські злодії вломилися до будівельного бюра інж. Крижановського при вул. Кохановського 3. Розбили касу і забрали з неї 3.8 0 зол. — Ще 15. ц. м. над раном намагали злодії вломитися до корінної крамниці Юстіяна при вул. Театинській 7. Вже наладували були мішки товаром, але власник пробудився і злодії втікли з нічим.

— Своя Темида! У Варшаві відбудеться в найблизчім часі ревізія процесу гр. Роникера, письменника, засудженого 15 літ тому на досмертну вязницю за вбивство свого шурина, 15-літнього хлопця Хшановського, з наміром зиску. Роникер і його жінка, сестра вбитого, впевняли весь час про невинність обвинуваченого, але даремне. Всі познаки були проти нього. Тепер Роникер має нібито докази, що впав жертвою шантажу бувш. голови варшавської кримінальної поліції Курнатовського, який мав дістати 25.000 рублів від особистого ворога Роникера, щоб його позбутись. Курнатовський має на совісти неодну темну історію, як це виявилося в останніх часах після його втечі на чужину. Процес Роникера буде може прикладом, як легк на „сході Европи" можна попасти на 15 літ у вязницю, не знаючи — за що.

— Скарби щезають. В Ясах в касі окружної управи фінансів зберігається скарб румунської княжої родини Стурдза. Є це мистецька золота посудина. Коли ячий член королівської родини приїжджає в Ясі, його вживають підчас привітального обіду. Тепер виявилося, що хтось хотів попробувати, як смакує обід при такім мистецькім творі і позичив його крадькома, невідомо коли і як.

— Країна радіо — це Швеція, дарма, що Англія має найбільшу скількість слухачів радія. Тепер вибудувано між Штокгольмом і Ґотенбурґом наймогутнішу станцію радія в Европі, із щоглами на 120 м. висоти і віддалі між собою на 240 м.; вона має силу на 200 км. У зимі дроти антен огрівають електрикою, щоби не замерзали. Шведські торговельні кораблі, виїзджаючи до Ню-Йорку, мають усі контакт через радіо з Ґотенбурґом. У Швеції кожна 25-а особа має своє радіо.

— Відворотний бік медалі. Вашингтонський уряд дає таку повчаючу статистику: від часу, як у Злучених Державах заборонено продажу алькоголю, в боротьбі з тими, хто нарушував цей закон, убито 49 урядовців, арештовано 300.000 осіб, сконфісковано 24.018 авт, 839 кораблів і 5 і пів міл. гальонів алькоголю. Усе те вартости 62,000.000 долярів!

— Конґрес оборонців вина, вправдше міжнародньої ліги боротьби з прогібіцією збирається в Римі з початком травня за почином фашистівської федерації винопробів. Такі конґреси вже збирались у Льондоні, Парижі та Брюсселі і були завсіди дуже численні та оживлені: людей, що водують вино від води, є ще в світі досить.

— Виставка чеської книжки у Празі тривала 4 тижні. За цей час відвідало її 25.000 осіб. Кожний сотий відвідувач дістав у дарунку якусь цінну книжку. І в нас теж бували виставки. Але треба би було роздати на них всі експонати, щоб осягнути відповідну скількість гостей, пропорціональну до наших обставин.

— Наради над небезпекою у воздусі. Від 28. березня до 7. квітня радила в Парижі конференція делегатів 40 держав, юридичних знавців, які приготовляли проєкт міжнародніх конвенцій що до відповідальности летунів за здоровля та життя пасажирів у літаках і за долю везених ними предметів. Нова конференція в цій нелегкій справі буде ще в жовтні.

— Клюбовий нарід — це англійці. Все їх товариське життя зосереджується не дома, не в кавярні або ресторані, але в клюбі. Тому, щоби приготовити молоде покоління до життя, в Льондоні заснували тепер новий клюб, для... 5-літніх дітей. Ці майбутні „джентельмени" приходять туди вчитись товариських форм, починаючи від такого важкого мистецтва як їсти.

— Як видають у світі ґазету. Париж дістає новий щоденник досить оригінальним способом, якого сам видавець не скриває. Видавець денника „Парі-Соар" (Вечірній Париж) банкротує: він продає свій часопис іншому денникові. Але він хоче таки мати свій часопис, інший, з інакшим складом редакції, духом, форматом, усім. Бо видавав уже 9 часописів. Не має грошей навіть на плакати. Находить фабриканта годинників, який відступає йому 60.000 годинників на довгий речинець. Видавець основує „Парі Матен" (Раньший Париж) і оголошує, що кожний, хто заплатить передплату на 2 чи 3 місяці, дістає безплатно порядний годинник. 60.000 годинників робить йому стількиж передплатників. Тепер він розсилає штаб аґентів, які збирають анонси для свого нового часопису, який має 60.000 передплатників, заки почав виходити. І вірить, що за 2—3 місяці прикує своїм денником стільки передплатників і анонсуючих, що зробить. Українські видавці, чи не могли би ви подарувати нашій суспільности кілька тисяч годинників?

— Відкритий Колюмб. Хто й коли відкрив Америку, це знаємо менш-більш усі. Америка належить до Колюмба. Але до кого належить Колюмб? Цим питанням віддавна зацікавились історики. Одні тому, що хотіли зробити Колюмба святим: це були італійці, які мають щастя, що папи живуть у Римі. Інші тому, що хотіли італійцям цю славу відобрати. Тепер невідомо, чи Колюмба взагалі хто схоче: італійці, еспанці чи портуґальці. Бо історик Маріюс Андре зібрав величанський матеріял до життєпису відкривника Америки і доказав, що це був добродій підозрілого походження, яке хотів затерти: зайда на еспанському дворі, торговець живим товаром, кепський моряк і боягуз. Колюмбові признають тільки те, що ми знаємо про нього досі: що перший відкрив Америку. А чи він зробив добре, відкриваючи світ, який робить нам таку божевільну конкуренцію — це вже інша справа.

— Світова всячина. В Білгороді радить міжнародній зїзд професорів та істориків византійського мистецтва, в Празі міжнародній зїзд педаґогів. — У Норвегії страйкує 12.000 робітників фабрик паперу наслідком непорозуміння з працедавцями. — Екзекутивний комітет „Міжнародньої Жіночої Ліги мира та свободи" зібрався в Лієжі, де радив над справами Китаю, Мексику та Нікараґуї і запротестував проти проєкту французького закону щодо мобілізації жіноцтва на випадок війни. — В Ню Йорку згорів готовий, ще не замешканий „хмародер", готель Нідерлянд, заввишки на 560 стіп; пожежа вибухла між 30 і 38 поверхом, так, що не можна її було гасити надто короткими сикавками. — У Дельфті (Голяндія) відкрив якийсь антиквар при „чищенні" крамниці два правдиві образи Рембрандта. — В Бремені почалися „ювилейні" шахові міжнародні змагання з участю Боголюбова, мистця ленінградських минулорічних змагань. — Друга міжнародня виставка воздушних апаратів буде в 1928 р. у Берліні.

Таки є золото на Поліссі!

Варшава, 15. квітня 1927.

Проф. Морозович, директор геольоґічного інституту, подав такі інформації в справі аналізи піску з ріки Лан: В лютім принесено проф. Морозовичеві пробку піску з ріки Лан, яких 300 грамів. Уже й наявне мінеральні зерна стверджено, що в

згаданій околиці є пісок змішаний із золотом (2 грами золота на тону), що потверджено посвідкою переведених проб. І теж проф. Морозович перевів аналізу принесеної пробки та ствердив, що в піску є якась скількість срібла з домішкою золота. Геольогічний Інститут вишле після свят власну експедицію на Полісся; візьме в ній участь і проф. Морозович. Пісок піддадуть насамперед якостевій, а опісля скількостевій пробі, що потреває 3 місяць. Вислідн аналізи знані будуть з кінцем травня.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Дописи.

Журавно. (*Свято Шевченка*). Дня 10. цвітня святкувало все журавенське жіноцтво Шевченківські роковини. Вечером дітвора при жіночій секції відіграла сценічний образ „Дядько Тарас", а кілька дівчат віддеклямувало гарні вірші. Зі своєї задачі вивязалися добре: Петращуківна Зуза з Ямної, а з Журавна: Попадинівна Хася, Сняденький, Мундяк, Куцик, Пик, Габачишин, Станів, Дециківна Стефа, Ваглик Антовина, Сняденька, Снятинська. Дуже красно грав ролю дядька Тараса двацятилітній хлопець Сняденький і йому найбільше били брава. Слід замітити, що т-ні А. зорганізувала у нас діточий аматорський гурток, який постійно дає вистави, навіть по селах. Жіноча секція при читальні „Просвіти" організує в Журавні все жіноцтво, яке що другий день сходиться на наради. Бажаємо цій секції якнайбільше успіхів у її праці. — *Просвітянин.*

Снятин. (*Проти невідвічальної „політики"*) В ч. 14. „Громадського Голосу" з 2. IV. 1927 р. появився допис зі Снятина п. з. „Всякій кривді приходить кінець", підписаний псевдонімом „Старий січовик" в якому „пятнується кривдну роботу" в повіті пп. А. Александрука і М. Бажанського — голови і секретаря Повітового Комітету „Лугів" у Снятині, що мовляв, хотять „засіяти бацилі гетьманства в лугову сімю" та взагалі за їх „фашистівсько-гадівську роботу" в повіті і спеціяльно за повітову анкету „Лугів", яка відбулася 17. III. 1927 (не 17. а 20. III. — чув, що дзвонять, та не знає де!), на якій кілька „Лугів" мали нібито виступити проти „ф.-укл. роботи". Цілий цей допис і факти, якими оперує „Гр. Голос", є наскрізь тенденційні брехливі. Мета того допису саме внести роздор у ту лугову сімю, яка в перших початках свого розвитку станула вже досить сильно на певному шляху завдяки невтомимій і повній посвяти праці п. В Федорчака, одного з найталановитших лугових організаторів, який підчас свойого побуту в нашому повіті започаткував систематичну працю в луг. організації та своєю працею і відповідними рефератами на анкетах і по поодиноких „Лугах" дав нам сильну підставу до розвитку. Допис „Гром. Голосу" призначений саме на те, щоби внести роздор у лугову організацію, і знищити працю людей дійсно ідейних, що не демагогічними викриками, а муравлиною працею дають докази свого патріотизму. „Гром. Голос" подібними дописами старається вводити в лугові т-ва партійні інтриги, підкопувати повагу їх провідників та сіяти тим робом до них недовіря і давати причину нашим опікунам до розвязування лугових товариств, як це зробила влада в кількох випадках у Коломийщині, Городенщині і Богородчанщині та інших повітах. Повітова лугова анкета з 20. III. 1927 в Снятині виказала наглядно, що тільки деякі одиниці, наситившись кормом „Гром. Голосу", кричать на все горло „Геть з Дашкевичем і його Лугами!" а загал з погордою дивиться на тих крикунів, що на згаданій анкеті, не маючи чого вчепитися, критикували... Володимира Великого і плювали на рідну історію, бо, мовляв, Вол. В. був — „буржуєм". Не хочу більше писати про цього добродія, що на все і вся кричить дійсно по „радикальному" — лише жаль, що преса, яка йде в село, допускає в себе того роду дописи. Преса популярна, що має під теперішню хвилю служити народові вказівкою, куди нам іти, перед ким і як боронитися — ця преса робить народові медвежу прислугу, бо сама кидає між нарід кість незгоди а до того містить річи, на основі котрих староство в Снятині розвязує Пов. Комітет „Лугів" і конфіскує його майно, отже допускається карігідного злочину супроти власного народу.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

ОПОВІСТКИ.

Репертуар Нового українського Театру.

Щебжешин.

19. IV. Сім повішених.

Театр заангажує зараз тенора соліста на добрих умовах. 1818 3—3

Звертатися до Адміністрації Театру.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.